Hoe?

Provincie Antwerpen
vbjk

Aan de slag: werken aan geïntegreerd samenwerken

Inleiding

Vragen en noden van gezinnen spelen zich vaak af op heel verschillende **domeinen** zoals opvoeding, werk, huisvesting, onderwijs, kinderopvang, vrije tijd, gezondheid ... Het is dan ook belangrijk om aandacht te hebben voor al deze perspectieven. Zo ervaren gezinnen de ondersteuning als meer samenhangend en voelen kinderen en ouders zich beter ondersteund in het opvoeden en opgroeien in de buurt. Katrien Verhegge (administrateur-generaal bij Kind en Gezin, agentschap Opgroeien, van 2008-2022) verwoordt het als volgt:

"Een probleem van een kind of een gezin staat nooit op zichzelf, het is altijd onderdeel van een groter geheel. Dus is het belangrijk dat diensten vertrekken vanuit dat geheel en dat je ze niet gaat onderverdelen: voor dit probleem moet ik naar daar en voor dat naar daar. Het beste is geïntegreerde gezinsondersteuning (zodat ouders hun weg vinden) met een holistische kijk op kinderen en gezinnen."

Veel gezinnen ervaren complexe uitdagingen – vaak aangeduid als *wicked problems* – en hier is geïntegreerd samenwerken de enige effectieve aanpak. Want geïntegreerd samenwerken overstijgt het werk van één organisatie alleen; het netwerkresultaat is groter dan de som van de delen: 1 + 1 = 3.

Maar hoe definiëren we **geïntegreerd samenwerken**? Er worden verschillende termen gebruikt: samenwerken, netwerken, partnerschappen, impactnetwerken, interdisciplinair samenwerken, multidisciplinair werken, geïntegreerd aanbod ... Allemaal hebben ze een gedeelde kern: het gaat over:

> **de samenwerking tussen organisaties en/of diensten om fragmentatie te voorkomen, een betere afstemming van diensten mogelijk te maken en de voordelen voor gebruikers van diensten te vergroten.**
>
> BRON: INTESYS

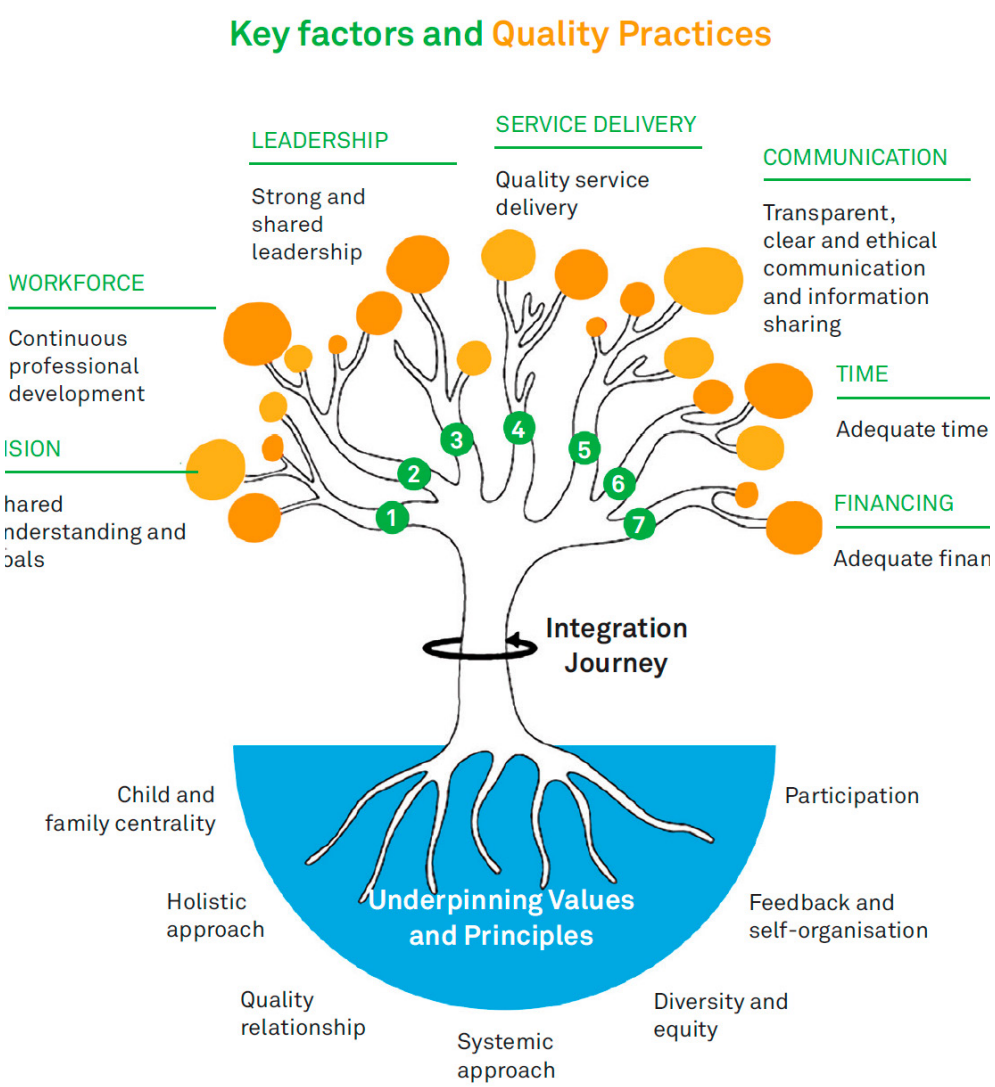
Het gaat om samen – vanuit verschillende levensdomeinen – de krachten bundelen en aandacht hebben voor kinderen en ouders in al hun facetten.

Hoe?

Het is belangrijk dat voorzieningen niet elk op hun eiland blijven zitten, maar dat ze proberen hun expertise en dienstverlening met verschillende partners te verweven. Zo kunnen gezinnen de dienstverlening als een samenhangend geheel ervaren. Denk hierbij na over wie mogelijks interessante en complementaire partners kunnen zijn. Het hoeft ook niet altijd een nieuw samenwerkingsverband te zijn. Je kan verder werken met bestaande partnerschappen of subgroepen hiervan.

Maar hoe doe je dat? Er bestaan een aantal uitgangspunten om geïntegreerd te kunnen samenwerken. Onderstaand schema halen we uit het INTESYS-project. Daarin stelde men zeven bouwstenen op met daarnaast ook onderliggende waarden, alles voorgesteld in een boomstructuur. Vanuit de buurtgerichte netwerken werd dit uitgebreid met een 8e bouwsteen: monitoring en evaluatie.

We overlopen hier de verschillende bouwstenen.

1. **Gedeelde visie.** Werk met verschillende organisaties en diensten aan een gedeelde visie, vertrekkend vanuit de noden en behoeften van kinderen, gezinnen en de samenleving. Deze visie is de 'vlag' waaronder verschillende voorzieningen samenwerken. Het is de **stip aan de horizon** waar ze samen naartoe werken. Het maakt voor iedereen duidelijk waarvoor de krachten gebundeld worden.
   Er zijn twee mogelijkheden: deze gedeelde visie kan je uitdenken op formele overlegmomenten, maar kan ook groeien uit de inzichten bij/na gezamenlijke acties. Het is zoeken naar de balans tussen vooraf voldoende eenduidigheid krijgen in de gedeelde visie en naar acties opzetten die input leveren voor die visie.

Het is belangrijk om te vertrekken vanuit de noden en behoeften van gezinnen en de bestaande situatie van het aanbod. Hier kan je een zicht op krijgen door **cijfermateriaal** te verzamelen en te analyseren. Dit kan gaan over het aantal gezinnen met jonge kinderen (0-3) of gezinnen met oudere kinderen; het aantal gezinnen die mogelijks in kwetsbare situaties leven, waar gezinnen net wonen, waar er reeds bestaand aanbod is ... Je kan ook **professionals bevragen** naar de vragen die zij te horen krijgen en de sterktes en de zwaktes van het bestaande aanbod zoals zij dat ervaren. Idem natuurlijk voor de **gezinnen**. Ook hen kan je bevragen. Vanuit deze beginsituatie kan je dromen bepalen en deze vervolgens concretiseren in actieplannen of een eigen *theory of change*. Natuurlijk kan dit 'en cours de route' nog bijgestuurd worden.

Een van de kernvragen waarbij je tijdens het uittekenen van de gedeelde visie en de concretere actieplannen moet stilstaan is: **waarom** moeten we hiervoor samenwerken?

- Wat is de win voor ons? Wat kunnen wij bijdragen aan het samenwerkingsverband? Wat kunnen we komen 'halen' bij het samenwerkingsverband?
- Waarom kunnen we dit niet alleen? Wat is ons gezamenlijke belang? Wat zouden we niet kunnen realiseren als we het afzonderlijk aanpakken? Wat zou er gebeuren als we niet samenwerken?
- Waar maken we samen het verschil voor kinderen en gezinnen? Wat kunnen we samen voor kinderen en gezinnen dat we elk niet alleen kunnen?

Als je dit zuiver hebt en goed weet waarom je samenwerkt, behoudt iedereen het vuur om samen te werken aan een geïntegreerd gezinsbeleid.

Dit wil niet zeggen dat alle organisaties voor hun eigen werking dezelfde visie moeten hebben. Er mag geen sprake zijn van een eenheidsworst. Nee, net in het verschil zit de kracht van samenwerking. **Complementariteit** is de sterkte van samenwerking. Dit uit zich bijvoorbeeld in het bereiken van verschillende doelgroepen, in ander aanbod, in verschillende inzichten en expertises … Deze verschillen worden ingezet om samen naar die stip aan de horizon toe te werken. Bespreek ook de verschillen die er zijn. De visie van je samenwerkingsverband kan bijvoorbeeld zijn: '*Als Huis van het Kind willen we dat alle kinderen en ouders in onze gemeente zich goed voelen*'. Dat is een nobele visie, maar probeer dit verder te concretiseren. Wat bedoelt iedereen er net mee? Het is belangrijk om dit goed te ontrafelen, zodat ieders doelen en verwachtingen duidelijk zijn. Vaak is er begripsverwarring: we denken dat we hetzelfde bedoelen, maar spreken mogelijks over iets anders. Komen tot eenzelfde taal en verhaal is belangrijk.

2. **Kwaliteitsvol aanbod en dienstverlening.** Geïntegreerd samenwerken betekent niet per definitie nieuw aanbod ontwikkelen. In veel gemeenten gebeurt er best al veel. Dat eerst in kaart brengen en onderzoeken of dit toegankelijk is, is een startpunt: is het bereikbaar, beschikbaar, betaalbaar, bruikbaar, begrijpbaar, betrouwbaar, bekend? (zie bv. drempels aanpakken' in *Huis van het Kind Inzicht*, p. 26-27) Welk aanbod hebben we al? Wie bereiken we daarmee? Hoe kunnen we dat versterken? Waar zitten er nog leemtes?

Het is hierbij belangrijk dat de partnerorganisaties ook voelen dat samenwerking nodig is om bepaalde 'gaten' te vullen. Het gaat dus niet om concurrenten te zijn van elkaar, maar net wel om samen te zoeken naar een meer kwaliteitsvol aanbod en toegankelijke dienstverlening. **Sterk en gedeeld leiderschap.** Een geïntegreerde samenwerking wordt getrokken of aangestuurd door een sterke netwerkcoördinator of -trekker. Dit is een type leiderschap dat inzet op gedeelde verantwoordelijkheid, zodat de verschillende partners hun rol en opdracht opnemen binnen het netwerk.

- De netwerkcoördinator zet in op het **relationele**: hij of zij motiveert, verbindt en versterkt het eigenaarschap. Het is een verbindende coördinator die inzet op vertrouwen en op het bouwen aan een gemeenschappelijk verhaal. Hij houdt daarbij rekening met verschillende gelaagdheden bij de professionals, die elk werken in andere organisaties met eigen doelstellingen, missies, visies, structuren en regels, maar wel steeds met de focus op kinderen en gezinnen.
- De netwerkcoördinator is ook **inhoudelijk sterk**, heeft expertise en kennis van zaken over een lokaal geïntegreerd gezinsbeleid.
- Tot slot is een netwerkcoördinator iemand die goed kan **organiseren en veranderingsprocessen** in goede banen kan leiden.

De rol van netwerkcoördinator is dus geen eenvoudige rol. Zeker bij kleinere lokale besturen zien we dat de trekker vaak slechts een beperkt percentage van de tijd mag besteden aan het 'aansturen' van de samenwerking. Ook zien we dat trekkers hun rol vaak als 'eenzaam' ervaren. Uitwisseling met andere coördinatoren is dan ook belangrijk.

Zie voor meer inspiratie:
"Intermezzo 2 Samenwerken is mensenwerk" in *Huis van het Kind In-zicht* (p. 94-98)

PRONET

VVSG - 5 netwerkrollentest

3. **Goed ondersteunde professionals** (en eventuele vrijwilligers). Werken als partner in een geïntegreerd samenwerkingsverband vraagt bepaalde **competenties**. Kunnen en willen samenwerken om gezinnen beter te ondersteunen staat voorop. Dit vraagt een constructieve en creatieve mindset, maar ook een kritische reflectieve blik op het eigen handelen en de eigen organisatie.
   Ook moeten ze kunnen balanceren tussen verschillende **perspectieven**: het eigen perspectief, dat van de doelgroep, van de eigen organisatie en van het samenwerkingsverband. Dit vraagt dat er aandacht is voor ondersteuning van de professionals: kennis delen, gezamenlijke reflectie, intervisie ... Leer elkaar en elkaars aanbod ook echt kennen door studiebezoeken en/of *jobshadowing*. Vanuit deze gezamenlijke ondersteuning kunnen partners leren van elkaar, elkaar kritische vragen stellen en zo verwonderd blijven.

   Dit alles vraagt een standvastige groep medewerkers. Maar hier merken we dat er in realiteit veel personeelswissels zijn. Dit staat de continuïteit en de groei van het netwerk in de weg.

4. **Tijd voor een samenwerkingsproces.** Geïntegreerd samenwerken vraagt tijd. Tijd om de gezinnen te leren kennen, om de partners, hun missie, visie, manier van werken en aanbod te kennen, om vertrouwen in elkaar te laten groeien en om écht de handen uit de mouwen te steken. Niet alleen overleg- of vergadertijd, maar ook tijd om echt samen aanbod aan te bieden en om acties te ondernemen. Het is dus belangrijk om ook vanachter de vergadertafel te komen. We merken dat sommige professionals samenwerken zien als iets extra's, iets dat erbij komt. Idealiter zien alle professionals het als iets dat net hoort bij hun job, omdat het de kinderen en gezinnen ten goede komt. Maar dat betekent dat er tijd vrijgemaakt moet worden in het takenpakket.

5. **Transparante, laagdrempelige communicatie en informatiedeling.** Dit heeft betrekking op de communicatie in het samenwerkingsverband, maar ook op de communicatie en samenwerking met de gezinnen. Dit draagt bij tot een hogere betrokkenheid en meer **eigenaarschap** zowel bij de partners als bij de gezinnen. Binnen het partnerschap gaat het hier ook over duidelijke afspraken en over **rollen en mandaten**. Iedereen weet wat van hen verwacht wordt. Want als de rollen en mandaten niet duidelijk zijn, kunnen er situaties ontstaan waarin partners besluiten nemen buiten hun bevoegdheid. Of omgekeerd, de kans bestaat dat niemand een besluit neemt of een actie uitvoert, omdat het onduidelijk is wie de bevoegdheid heeft. Dit kan leiden tot vertragingen of miscommunicatie, wat de samenwerking niet ten goede komt.

6. **Voldoende en gerichte inzet van middelen.** Dit lijkt een evidente bouwsteen: degelijk werken vraagt nu eenmaal degelijke en structurele middelen, vooral naar tijd en inzet van medewerkers. Maar het is meer dan dat ... Het vraagt ook transparantie bij de verschillende partners, en dat kan er enkel komen als er een echt gedragen en gedeelde visie is.

7. **Analyse, monitoring en evaluatie.** Natuurlijk is het noodzakelijk om op regelmatige basis eens stil te staan en achteruit te kijken, om daarna weer vooruit te kunnen gaan. Doen we de goede dingen goed? Wie bereiken we wel/

niet? Waar zien we positieve evoluties? Zijn er eventueel negatieve neveneffecten? Verzamel en analyseer **bronnen** over jullie samenwerkingsproces, maar ook de acties en het aanbod. Denk ook na over de kern van jullie samenwerking, de ondersteuning van kinderen en gezinnen. Je kan hierbij kwantitatieve en kwalitatieve gegevens verzamelen, en dit bij betrokken partners, maar zeker ook bij de kinderen en de gezinnen zelf (zie bijvoorbeeld Rode draad 'monitoring – looking back to move forward' in *Huis van het Kind In-Zicht*, p. 87-91).

Durf jezelf ook kritisch te bevragen. Zeker als het vuur uit de samenwerking is of als de samenwerking wat in het slop zit. Stel jullie zelf de vraag: *moeten we nog samenwerken om ons doel te bereiken? Indien wel: weten we duidelijk wat onze stip aan de horizon is? Zitten de juiste partners aan tafel? Zitten de juiste mensen aan tafel? Is iedereen nog mee? Maken we gebruik van de aanwezige complementariteit? Hebben we duidelijke afspraken over hoe we samenwerken? Hoe kunnen we een beter draagvlak creëren bij alle geledingen (de basismedewerkers, het middle management, de directies, het lokaal bestuur, de bevoegde schepen ...)?*

Geïntegreerd samenwerken is niet iets dat 'vaststaat', het is een **proces** waarbij van elkaar leren, aanpassen en groeien centraal staan ... en dat vraagt tijd.

Methodieken om geïntegreerd samen te werken

Deze tools en methodieken bieden jullie mosterd als je samen met partners een geïntegreerde samenwerking wil uitbouwen. Maak er vooral je eigen ding van, pas ze aan aan jullie noden en behoeften, aan jullie context.

Geïntegreerd samenwerken vraagt een **impactgerichte manier** van werken. Hierbij is het belangrijk te starten met een '**nulmeting**': een omgevingsanalyse, de huidige stand van zaken van het bestaande aanbod, een zicht op de noden en behoeften van gezinnen.

Omgevingsanalyse	Ga op zoek naar cijfers over jullie gemeente / wijk / werkingsgebied en analyseer deze cijfers. Bijvoorbeeld via:
Stand van zaken van bestaand aanbod	Het aanbod in kaart
Noden en behoeften van gezinnen in kaart brengen	Hoe zet je een bevraging met ouders op? Een leidraad om met ouders in gesprek te gaan. Voorbeeld voor de kleuterschool. Een leidraad om met ouders in gesprek. Voorbeeld voor algemene ondersteuning.

Het is ook belangrijk om je regelmatig af te vragen of je de **juiste partners** in je samenwerkingsverband hebt en wat net de rol en het mandaat van deze partners zijn.

Partnerschappen uitbouwen	PPT partnerschappen uitbouwen.pptx
Rollen	Zie *Huis van het Kind In-Zicht*. (p. 94-100)

Nu kan je beginnen nadenken over het opstellen van **acties en actieplannen.**

Sjabloon actieplan	Hoe kom je tot een actieplan?
	Zie *Huis van het Kind In-Zicht*. (p. 76-86)

Neem af en toe de tijd **om stil te staan en achteruit** te kijken, om daarna weer samen vooruit te kunnen.

Terugblikken	Zie *Huis van het Kind In-Zicht*. (p.87-93)
De afgelegde weg - bespreken van de visual	
Most significant change methode beschrijven	

Draaiboek kwalitatieve bevraging gezinnen

Inleiding

In dit draaiboek gaan we dieper in op de bevraging van de ouders.

De stem van gezinnen beluisteren is noodzakelijk als je wil werken aan het optimaliseren van de kwaliteit van basisvoorzieningen.

Het doel van deze bevraging is om te peilen naar de beleving van belangrijke levensmomenten in de eerste jaren van een kind en zo de noden van gezinnen in kaart te brengen.

Stap 1: Wat bevraag je?

Wat wil je nu echt te weten komen?

Doel kwaliteit van basisvoorzieningen optimaliseren – lokaal beter samenwerken tussen organisaties om de 'complexe noden' van gezinnen aan te pakken.

De 7 B's

Een waardevol denkkader om stil te staan bij toegankelijkheid voor en na de deur zijn de zeven B's (zie bijvoorbeeld Agentschap Jongerenwelzijn, 2012):

- **Beschikbaar**: Is er voldoende aanbod? Is het voldoende gedifferentieerd? Met andere woorden, is er voor elk wat wils? Zijn medewerkers aanspreekbaar voor een ruime waaier aan vragen? Beschikbaarheid gaat ook over tijd. Zijn de openingsuren van de dienstverlening goedgekozen? Zijn ze op elkaar en op het ritme van verschillende gezinnen afgestemd? Een ontmoetingsplaats bijvoorbeeld kan doorgaan op een weekdag en op zaterdagvoormiddag, zodat gezinnen een moment vinden dat voor hen past. Een spelotheek kan de deuren openen op het moment dat de schoolpoort sluit. Andere mogelijke drempels zijn bijvoorbeeld wachtlijsten, ingewikkelde inschrijvingsprocedures ...
- **Bruikbaar**: Sluit het aanbod aan op de behoeften van gezinnen? Sluit het aan op de behoeften van kinderen in verschillende levensfasen of op die van ouders in al hun diversiteit? Als gezinnen zich afvragen of jouw dienstverlening voor hen zinvol is, is het antwoord dan ja? Hiervoor moet je zicht hebben op hoe gezinnen de buurt ervaren en wat hun noden, behoeften en interesses zijn.
- **Bekend**: Weten gezinnen welk aanbod er bij hen in de buurt is? Weten gezinnen met welke vragen ze waar terechtkunnen? Weten ze op welke diensten ze allemaal een beroep kunnen doen?
- **Begrijpbaar**: Is je dienstverlening transparant? Is het voor gezinnen duidelijk waarover het gaat? Zijn de procedures helder? Kan je gezinnen duidelijk informeren? Denk aan begrijpelijke taal: een folder vol tekst is niet altijd begrijpbaar, puur Nederlandstalige informatie in een buurt met veel anderstalige gezinnen zal niet volstaan. De gesproken taal van medewerkers moet duidelijk zijn, gebruik dus liever niet te veel vakjargon. Beeldspraak is vaak ook moeilijk te begrijpen.
- **Bereikbaar**: Is jouw dienstverlening fysiek, ruimtelijk en in de tijd toegankelijk? Liggen de verschillende organisaties of het fysieke huis centraal, in een buurt met veel gezinnen? Is het makkelijk bereikbaar met het openbaar vervoer? Kunnen kinderen veilig oversteken om de ingang te bereiken? Kunnen gezinnen vrij in- en uitlopen of zijn ze verplicht om op voorhand een afspraak te maken.
- **Betaalbaar**: In welke mate kan de prijs een drempel zijn? Dit heeft een financieel aspect, denk aan het bedrag dat ouders moeten betalen voor een driedelige sessie babymassage of voor de babysit tijdens een infoavond. Er zijn ook 'psychologische kosten' die gezinnen moeten opbrengen. Denk aan privézaken vertellen, terwijl anderen kunnen meeluisteren. Denk aan de aarzeling om je kind toe te vertrouwen aan een onbekende opvang, goedbedoeld georganiseerd door het Huis van het Kind. Of het ongemak om deel te nemen aan een infoavond over scheiding en nieuw samengestelde gezinnen.
- **Betrouwbaar**: Voelen gezinnen dat hun privacy gerespecteerd wordt? Worden ze ernstig genomen? Voelen gezinnen zich gehoord? Heerst er een warme sfeer waarin kinderen en gezinnen zich welkom voelen.

Aandachtspunten

- We zijn benieuwd naar de beleving en ervaringen van gezinnen: wat leren we van hen? En het doel is **niet**: een evaluatie van de voorziening maken.
- Polsen naar de beleving is het meest interessante, maar ook het moeilijke → open vragen

- Inspiratie vragenlijsten zie bijlage. Deze moeten uiteraard aangepast worden aan de lokale context.

Stap 2: Wie bevraag je?

Aandachtspunten

- Diversiteit van ouders betekent aandacht voor gezinnen in een maatschappelijke kwetsbaarheid (eenoudergezinnen, autochtone kwetsbaarheid, mensen met migratieachtergrond ...), maar ook de middenklassengezinnen.
- Profielgegevens i.f.v. nagaan diversiteit: gezinssamenstelling, werk/geen werk, aantal kinderen, leeftijdsgroepen, welke thuistalen, Nederlands: eerste of tweede taal?
- Wat vinden jullie zelf haalbaar? Wanneer denken jullie zelf dat je een voldoende 'breed beeld' hebt?
- Waar vind je de ouders? En niet-gebruikers?

Stap 3: Hoe bevraag je?

Een-op-eengesprekken op de plek waar ouders zich veilig voelen

- Voordeel: je kan beter veiligheid inbouwen
- Meer delicate onderwerpen bespreken, samen met tolk?

Groeps- of focusgesprekken → met een klein groepje ouders

- Telefonisch, in de openlucht, op een gezellige locatie ....
- Overweeg opvang als kinderen erbij zijn
- Vertaling voorzien

Waar doe je de bevraging? (in de voorzieningen, bij een partnerorganisatie ...)

Werk sowieso met een leidraad: een voorbereide vragenlijst met natuurlijk ruimte voor voldoende eigen inbreng van de gezinnen zelf.

Methodiek → foto's, met smileys over gevoelens, thermometer ...

Taal?

Aandachtspunten

- **Organisatie van groepsgesprek/individueel gesprek**
  Het voordeel van een focusgroep is dat het meer is dan een verzameling van individuele meningen: je krijgt discussiepunten aan de oppervlakte. Doordat er meerdere ouders zijn, kan de sturing van de groepsgesprekleider geminimaliseerd worden en zo is de kans groter dat je de sociale wenselijkheid kan omzeilen. In een individueel interview hangen de antwoorden meer af van de 'machtsrelatie' en positionering tussen de interviewer en geïnterviewde.
- Wat met professionals → kies dan voor diegene die ook de acties zullen kunnen uitvoeren. Door deze bevraging creëer je al draagvlak.

Stap 4: Wie bevraagt?

Om deze vraag te beantwoorden, is best wat zelfonderzoek nodig.

- Wie staat dichts bij de ouders? In welke voorziening hebben ouders vertrouwen?
- Heeft die organisatie ook expertise in huis om die bevraging te doen?

Uit onderzoek weten we dat ouders liefst praten met 'iemand die er voor hen toe doet'.

Externe partner: dicht bij ouders en expertise. Risico dat ouders eerst een positief verhaal zullen brengen, dus doorvragen om knel- en verbeterpunten naar boven te halen. Bv. Oudercomité, Gezinsbond-afdeling, vereniging waar armen het woord nemen, groep gebruikers ...

Aandachtspunten

- Bij de vraag wie kan best naar deze groepen luisteren, gaat het over iemand die veiligheid kan creëren, transparant is over de doelstellingenbevraging en project en idealiter een vertrouwensband heeft om zinvolle gegevens voor dit onderzoek te verzamelen.
- Noodzaak: deze persoon heeft best een vertrouwensrelatie met de ouders. Uit ervaring leerden we ook dat het wenselijk is dat die een eerder 'neutrale positie' heeft, zodat we zoveel mogelijk sociale wenselijkheid vermijden. Daarmee beweren we niet dat het altijd beter is wanneer een externe van buiten de voorziening ouders bevraagt.
- Belangrijkste criterium is: mogelijkheid tot wederzijdse communicatie.
- Nazorg: terugkoppelen!

Stap 5: Praktische organisatie en timing

Methodiek

Voor inspiratie zie onder andere:

Hoe nodigen we uit?

Wat werkt om ouders te enthousiasmeren voor zo'n gesprek?

- Persoonlijk en individueel aanspreken werkt het best.
- Herhaaldelijk uitnodigen.

Praktische organisatie van gesprekken

- Tolk nodig?
- Kinderopvang nodig?
- Informed consent
- Locatie vastleggen (rekening houden met coronamaatregelen)
- Koffie/thee voorzien
- Opname van gesprek?
- ....

Terugkoppeling organiseren

Nadenken hoe je dit wil organiseren/ wanneer?

Kan besproken worden tijdens bevraging. Wat verwachten ouders zelf?

Kunnen de bevraagde ouders ook later nog betrokken worden? Hoe deze groep vasthouden?

Focusgroepen ouders

Deze leidraad is een bewerking van de leidraad ontwikkeld door VBJK in het kader van het PIO-project[1].

Deze leidraad is een voorstel, een suggestie die jou inspiratie kan bieden. Je hoeft die dus niet letterlijk te volgen. Maak er je eigen ding van. Pas het aan naar wat voor jou goed voelt binnen jullie context.

Met de focusgroep willen we van vaders en moeders te weten komen of en hoe zij zich betrokken voelen bij het schoolgaan van hun kind. Hoe zien zij het ouderbeleid van de school? Waar is de school sterk in? Welk effect heeft dat op de ouders? Hoe voelen ouders zich daarbij? Waar kan de school en toeleiders (bv. kinderdagverblijf, inloopteam, Huis van het Kind ...) de ouders op een andere manier tegemoetkomen?

Vooraf checken:

- Hoeveel ouders nemen deel aan het gesprek?
- Lokaal voorzien waar men rustig kan praten zonder gestoord te worden?
- Eventueel kinderopvang of een speelhoek voor jonge kinderen voorzien?
- Catering voorzien?
- Welke talen? Vertaling tussen ouders voorzien?

Voorstelling – 10 min.

"Bedankt om tijd vrij te maken. Bedankt om te komen. Bedankt voor jullie interesse.

Ik ben X. Ik werk bij X. Hier in X willen we werk maken van een warme overgang voor alle kinderen die voor het eerst naar school gaan. Precies daarom zijn jullie uitgenodigd. Jullie zijn de moeders en vaders uit de buurt. De scholen in je buurt willen werken aan een goede ouder-schoolrelatie en ervoor zorgen dat de start van jullie kinderen in de kleuterschool goed verloopt. We willen dus graag jullie mening kennen. Hoe loopt het nu? Wat loopt goed? Wat kan anders?

Hoe gaan we te werk? Dit is een groepsgeprek. Ik stel vragen waar jullie kunnen op inpikken. We luisteren naar elkaar, jullie kunnen elkaar aanvullen of een andere mening geven. Soms is het nodig om traag te spreken voor de vertaling. We zullen maximaal tot X uur werken.

Zijn er nog vragen over de bedoeling van dit gesprek? Zien jullie het zitten om deel te nemen? Weet dat jullie zeker niet verplicht zijn om dit te doen. We vinden het vooral belangrijk om jullie stem te horen.

Mijn collega X neemt verslag. Alles vandaag gebeurt anoniem. We noteren geen namen.

Mogen we het gesprek opnemen? We willen jullie mening juist weergeven en willen nadien jullie ideeën zo goed mogelijk verwerken.

Rondje – 10 min.

Rondje 'Wie is wie?'. We zullen geen namen noteren, maar ik vind het leuk om jullie iets beter te leren kennen. Sticker om je eigen naam op te schrijven.

Vertel ook: hoeveel kinderen, naam van je kind(eren), sinds wanneer gaan ze naar school?

Opwarming – 10 min.

Hoe voel je je in de school in het algemeen? Hoe is de sfeer tussen leerkrachten/kinderbegeleiders en ouders? (Voel je je hier welkom? Wat maakt dat je je welkom voelt? Waarom voel je je niet welkom?)

Hoe is de sfeer tussen ouders onderling?

Op kindniveau – 30 min.

Wennen

Denk terug aan de eerste keer dat je met jouw kind naar de school kwam. Hoe was de ontvangst? Hoe waren de eerste dagen met je kind? Hoe verliep het wennen? Hoe was jouw contact toen met de leerkrachten/kinderbegeleiders? Kreeg je uitleg? Wat kon je zelf vertellen? Wat heb je verteld over je kind?

Hoe voelde je je daarbij?

Dagelijks contact

Hoe verliepen de contacten nadien? Praatte je tijdens het brengen en halen met de leerkrachten/kinderbegeleiders? Waarover praatten jullie? Waar wil je het graag over hebben (maar het kan niet)? Wat wil je graag weten?

Hoe voel je je daarbij? Krijg je hiervoor genoeg tijd en ruimte? Kan je dat dagelijkse gesprek makkelijk/moeilijk aangaan? Waarom?

1 Rutgeerts, E. & Vervaet, V. (2016). *Kinderopvang en Ouders: Partners in Opvoeding. Een handleiding 'ouderbeleid' voor de opvang van baby's en peuters. VBJK Gent, VGC Brussel, CEGO Publishers.*

Zijn er middelen waarmee het dagelijkse contact ondersteund wordt? Bijvoorbeeld heen-en-weerschriftje, briefjes, communicatie die in de klas of school uithangt ... Is dit ondersteunend? Op welke manier? Of: wat vind je daar goed aan? Waar schiet het te kort? Kan je daar zelf makkelijk mee werken? Hoe voel je je daarbij?

Sleutelmomenten
Hoe verliepen andere sleutelmomenten voor je kind in de school?

→ Indien oudercontact: wat was de bedoeling van dat oudercontact? Hoe liep dat oudercontact? Wat heeft de leerkracht je verteld? Wat heb je zelf verteld? Hoe voelde je je daarbij?

→ Indien overgang naar andere klas of andere leerkracht: hoe verliep die overgang voor je kind? Op welke manier werd jij daar eventueel bij betrokken? Hoe voelde je je daarbij?

Ouderactiviteiten – 20 min.

Activiteiten
Welke activiteiten organiseert de school voor ouders?

Wat vind je van deze activiteiten?

Ouder-leerkracht/kinderbegeleider
Hoe verloopt het contact tussen jou en de leerkracht/kinderbegeleider tijdens die activiteiten? Is dat anders? Kan je dat concreet omschrijven? Voel je dat effect ook daarna? Op welke manier? Hoe voel je je daarbij? Is dat prettig/ondersteunend of niet?

Ouders onderling
Hoe verloopt het contact met andere ouders tijdens die activiteiten? Is dat anders? Kan je dat concreet omschrijven? Voel je dat effect ook daarna? Op welke manier? Hoe voel je je daarbij? Is dat prettig/ondersteunend of niet?

Deelname/bereik
Nemen alle ouders hieraan deel? Welke ouders ken je goed? Welke ouders ken je minder goed? Waarmee heeft dat te maken? Kan de school daarop inspelen? Hoe?

Ideeën
Heb je verder nog ideeën/suggesties/verwachtingen/wensen voor deze ouderactiviteiten?

Op organisatieniveau van de school – 20 min.

Inspringen/meehelpen
Vraagt de school soms aan ouders om mee te helpen? Wat kan je doen? Voel je je dan extra betrokken? Op welke manier? Hoe voel je je daarbij?

Info over pedagogisch beleid
Ben je als ouder op de hoogte van het pedagogische beleid van de school? Hoe ben je daarover geïnformeerd? Is dat voldoende? Is dat voor jou nodig? Is die informatie voor jou ondersteunend? Op welke manier?

Mee denken/beslissen
Vraagt de school soms aan jullie om mee te denken over de werking of de visie? Brengen jullie in de school ook jullie eigen ideeën in? Over welke thema's?

→ Indien niet: vind je dit wenselijk? Wil je graag meer betrokken worden? Waarom wel/waarom niet? Wat zijn je verwachtingen daarover?

→ Indien wel: hoe voel je je daarbij? Welk effect heeft dat? Op welke manier is dit voor jou belangrijk/prettig/ondersteunend?

Ideeën
Heb je verder nog ideeën/suggesties/verwachtingen/wensen voor betrokkenheid op organisatieniveau?

In de buurt – 10 min.

Komen de kinderen, leerkrachten/kinderbegeleiders, de ouders met school naar buiten in de buurt?

Onderneemt de school, misschien samen met jullie, activiteiten in de wijk?

→ Indien niet: vind je dit wenselijk? Waarom wel/waarom niet? Wat zijn je verwachtingen daarover?

→ Indien wel: hoe voel je je daarbij? Welk effect heeft dat? Op welke manier is dit voor jou belangrijk/prettig/ondersteunend?

Ideeën
Heb je verder nog ideeën / suggesties / verwachtingen / wensen voor betrokkenheid op buurtniveau?

Afronding – 10 min.

Waar droom je nog van voor jouw kind?

Is er nog iets dat je graag wil zeggen?

Zijn er nog aanvullingen? Extra bedenkingen? Suggesties?

Hartelijk bedankt voor jullie bijdrage.

Leidraad voor focusgesprek Ondersteuning voor ouders

Deze leidraad is een voorstel, een suggestie die jou inspiratie kan bieden. Je hoeft deze leidraad dus niet letterlijk te volgen. Maak er je eigen ding van. Pas het aan naar wat voor jou goed voelt binnen jullie context.

Kennismakingsronde

Rondje 'Wie is wie?'. We zullen geen namen noteren, maar ik vind het leuk om jullie iets beter te leren kennen.

Waar ben je geboren?

Hoeveel kinderen heb je?

Hoe oud zijn de kinderen?

....

1. Zwanger

Heb je je laten begeleiden door arts of vroedvrouw?

Waar kon je terecht met eventuele vragen? (doorvragen naar bepaalde instanties)

Had je er behoefte aan om andere zwangere mama's te ontmoeten?

Wat was voor jou ondersteunend in deze periode?

...

2. Bij de geboorte

Hoe was het voor jou om ouder te worden? Om een kind te krijgen?

Met wie kan je samen de zorg voor je kind opnemen?

Bij de geboorte van kinderen, is Kind en Gezin een organisatie waar veel ouders mee in contact komen. Was dat bij jou ook zo? (+ polsen naar bereikbaarheid en ook begrijpbaarheid: weet je waarvoor je terecht kan bij Kind en Gezin?)

Denk even terug aan de eerste keer dat je naar een consultatiebureau ging. Hoe verliep dat? Kwam er iemand naar je toe? Kreeg je uitleg?

- Wat vind je van de manier waarop de vrijwilligers/medewerkers met jou en jouw kind omgaan?
- Doen/zeggen vrijwilligers of medewerkers soms dingen die jij anders zou doen of waar je niet mee akkoord gaat?

Waren daar veel andere ouders? Had je (in de wachtzaal) ook contact met andere ouders voordat jullie bij de dokter of verpleegster gingen?

Ontmoeting

Heb je nood aan contacten met andere ouders in deze periode? Zoek je die zelf op of vind je het gemakkelijk om wegwijs te worden gemaakt in de zoektocht?

Waarom zou je naar zo'n ontmoetingsmomenten gaan: voor je kind, voor ontmoetingen met anderen ...?

...

3. Over kinderopvang

Maak je gebruik van de kinderopvang? Is je kind ingeschreven?

Hoe ben je op de hoogte gebracht hierover?

Wat is jullie gewoonte: tot hoelang blijven kinderen bij jullie thuis? Is dat tot ze naar kleuterschool gaan?

Stel dat je gaat werken: wie kan dan voor je kind zorgen? Is dit buiten je eigen netwerk? Buiten de familie?

Stel dat iemand anders voor je kind moet zorgen, wat is dan belangrijk voor jou?

- Wanneer wil je jouw kind aan een andere opvoeder toevertrouwen?
- Bv. pols eens naar het eerste gesprek, naar de wenmomenten. Zodat jij en je kinderen kunnen wennen aan die omgeving?
- Bv. is het belangrijk dat er iemand werkt die ook jouw taal kent? Als je de taal van de opvang niet kent, welke talen spreek je? Is er een contacttaal? Als er geen contacttaal is tussen jou en de kinderopvangmedewerker, maak je dan soms gebruik van een tolk? Wie is dit dan (familielid, professionele tolk ...)?

4. Kleuterschool (afhankelijk van de leeftijd van de kinderen)

Hoe heb je de school leren kennen? Jullie voelen zich goed op school, jouw kinderen gaan graag

naar school, maar de kinderen gaan niet alle dagen naar school.

Waarom niet?

Wat heb je nodig om jouw kinderen elke dag naar school te laten gaan? Wat kan jullie helpen?

Als er zaken minder goed lopen op school. Kan je dit dan bespreken en met wie?

Voel je je welkom als papa/mama op school? Ken je veel andere ouders?

Maak je contact met andere kinderen of ouders als je op school bent?

Stel: jij wordt de directeur van de school. Zijn er zaken die je zou veranderen?

Polsen naar bet belang van een brugfiguur. Is het voor jullie belangrijk dat er zo'n figuren op school aanwezig zijn?

5. Vrije tijd

Kennen jullie in jullie omgeving organisaties die na de school en in de vakanties activiteiten organiseren voor jonge kinderen?

Gaan jullie kinderen naar deze plaatsen? Waarom wel of niet?

Wanneer zouden jullie jullie kinderen naar daar brengen?

Wat is voor jullie belangrijk om te weten over de organisatie?

Is het moeilijk om kinderen toe te vertrouwen aan mensen die je niet zo goed kent?

Zou je je kind ook naar een speelpleinwerking laten gaan? Of naar een voetbalclub of muziekschool?

- Vind je dat leuk? Wat zou je belangrijk vinden?
- Als je kind daarnaartoe zou gaan, dan kan het ook andere vriendjes maken. Hoe kijk je daarnaar? Maakt dat je bang? Maakt dat je blij?

6. Ouderschap

Wat droom/wil je voor je kinderen?

Wat droom je voor jezelf?

Over opvoeding: iedereen heeft daar een mening over. Bij wie gaan jullie als jullie vragen hebben over je kinderen?

7. Afsluitend

Bedankt om jullie verhaal te delen. Het is heel waardevol om jullie rechtstreeks aan het woord te horen.

Zijn er zaken waar jullie nieuwsgierig naar zijn? Info die je nog wil weten van ons?

Het aanbod in kaart brengen

Doel

Deze tool helpt om een overzicht op te maken. Bedoeling is om alle partners en/of actoren die betrokken zijn bij de ontwikkeling van jonge kinderen op grondgebied van het lokaal bestuur in kaart te brengen.

We vertrekken daarbij vanuit een aantal vaststellingen:

1. Samenhang duiden tussen de verschillende (misschien eerder) verkokerde beleidsdomeinen (soms ook op verschillende bestuursniveaus nl. regionaal, provinciaal, Vlaams, federaal, Europees); op lokaal vlak komen die duidelijk samen.

2. Samenhang duiden tussen thema's en beleidsdomeinen:
   - Kleuterparticipatie heeft een link met leerplicht en spijbelen heeft een link met vroegtijdig schoolverlaten en ...
   - Een jong kind en het gezin komen in aanraking met verschillende instanties, (gemeentelijke) diensten, organisaties, netwerken (formeel en informeel) ... Deze partners situeren zich in een of meerdere beleidsdomeinen (zie verder).

     Bijvoorbeeld:
     - » Baby wordt geboren → consultatiebureau in het Huis van het Kind
     - » Baby gaat naar opvang → voorschoolse opvang in de gemeente (opvang van baby's en peuters)
     - » Baby woont in bepaalde wijk → buurtnetwerken, wijkorganisaties, buurtcomité ...
     - » Kind gaat naar kleuterschool → basisonderwijs, CLB, buitenschoolse kinderopvang
     - » Kind gaat naar sportclub
     - » Kind gaat naar jeugdbeweging

Beleidsdomeinen lokale besturen

Zie tabel op de volgende pagina.

beleidsdomein	wat?	mogelijke thema's	gemeentelijke diensten	organisaties (professioneel)	informeel (niet-professionelen)
welzijn	sociaal beleid: asielzoekers, huisvesting, ouderenbeleid, gezinsbeleid, lokaal sociaal beleid (= toegang tot sociale grondrechten: sociale zekerheid, arbeid, huisvesting, gezondheidszorg, onderwijs), gezondheidsbeleid, drugpreventie, taken en opdrachten OCMW	samenwerking onderwijs – welzijn – jeugd en sport, gelijke onderwijskansen, kleuterparticipatie, spijbelen, betrokkenheid van ouders en buurt, taalstimulering, capaciteit, drugpreventie	OCMW, welzijnsdienst, tewerkstellingsambtenaar, samenlevingsopbouw (gemeentelijk), kinderopvang ...	Huis van het Kind, scholen, oudervereningen, samenlevingsopbouw (regionaal), verenigingen waar armen het woord nemen, kinderopvang (voor- en buitenschools) ...	betrokken ouders
vrije tijd	= brede betekenis alles wat te maken heeft met overdracht van kennis, waarden en normen: onderwijs, sport, cultuur, jeugd, educatie, toerisme, internationale samenwerking ...	samenwerking onderwijs – welzijn – jeugd en sport, welzijn, gelijke onderwijskansen, kleuterparticipatie, levenslang leren, ongekwalificeerde uitstroom, betrokkenheid ouders en buurt, taalstimulering (huiswerkbegeleiding), opvolgen van de leerplicht, sportparticipatie, cultuurparticipatie	gemeentelijke scholen, milieu-initiatieven DKO, sportdienst, jeugddienst, cultuurdienst, ontwikkelingssamenwerking ...	scholen, CLB, DKO, sport- en cultuurverenigingen ...	sport, cultuur, jeugdwerk ...
economie	lokale economie: handel, industrie, bedrijven, middenstand, landbouw, openbare markten, wijkwerken, havenbeleid, nutsvoorzieningen, economische aspecten van toerisme ...	overgang onderwijs – arbeidsmarkt, doorstroming en oriëntering, levenslang leren, ongekwalificeerde uitstroom	VDAB, lokale middenstand, sociale partners ...		
burgerzaken	bevolking, burgerlijke stand, nationaliteit, rijksregister, pensioenaanvragen, rijbewijzen, reispassen ...	capaciteit Wie woont in gemeente => zicht op schoolbevolking (gelinkt aan huisvesting, opvang, mobiliteit en verkeer ...)	dienst Burgerzaken ...		
veiligheid	politie, brandweer, rampenplanning, bestrijding criminaliteit en vandalisme, preventiebeleid ...	spijbelen (vakantie-)opvang kinderen en tieners (zinvolle tijdsbesteding i.p.v. rondhangen), kleine criminaliteit rondom scholen, drugpreventie	politie, preventiedienst, brandweer,...		
grondgebonden materies	ruimtelijke ordening, stedenbouw, verkeer en mobiliteit, grondbeleid, milieu, natuur, beheer van publieke domein, groenvoorzieningen, openbare werken, rioleringsbeleid, waterbekkenbeheer ...	vervoer van en naar school, verkeersveiligheid rond scholen, vervoersmodaliteiten voor werkende bevolking (keuze van scholen?) milieu-initiatieven op scholen ter beschikking stellen van publiek domein + groenverzorging, aanbod betaalbare gezinswoningen, mobiliteit werkende bevolking, vervoersmodaliteiten (lokaal en regionaal)	dienst Mobiliteit, tewerkstellingsdienst/ambtenaar De Lijn, NMBS ...		

Opdracht

Lijst per actor in je gemeente volgende items op:

- officiële benaming
- beschrijving (Wat doet deze organisatie?)
- met welk doel?
- doelgroep (in termen van leeftijdscategorie)
- geografische focus
- type verbinding, met onderscheid naar de niveaus:
  - 'kind – kind of kind – leerkracht/begeleider'
  - 'kind – gezin'
  - 'school – gezin'; 'gezin – wijk'
  - 'school – wijk'
  - 'onderwijs – onderwijs'
- betrokken beleidsdomein van het lokaal bestuur
- initiatiefnemers en samenwerkende of ondersteunende partners
- samenwerkingsvorm tussen deze partijen, gaande van onderlinge afstemming tot vennootschappelijke vormen (bijvoorbeeld Huis van het Kind)

Voorbeeld:

Naam	Wat doet deze organisatie?	Doel?	Doelgroep? (leeftijds-categorie?)	Geografische focus	Type verbinding	Beleidsdomein?	Initiatief nemers en partners	Samen werkings vorm
Groeps_ opvang X	Opvang van baby's en peuters met meerdere begeleiders	Kwaliteits-volle kinder-opvang met aantal doelen	0-3 jaar	Gemeente/ wijk X	Kind-kind Kind-gezin	Welzijn	Privaat initiatief	

Komen tot een actieplan

In dit actieplan beschrijf je de **doelstellingen en acties** waarrond jullie de komende jaren willen werken.

Het bepalen van de doelstellingen gebeurt op basis van jullie 'nulmeting' (cijfergegevens over gezinnen in jullie werkingsgebied, behoeften en noden van gezinnen en professionals, het bestaande aanbod ...) .

Enkele werkingsprincipes

Preventief werken: basisvoorzieningen voor jonge kinderen en gezinnen (zoals kinderopvang, kleuterschool, spel & ontmoeting, consultatiebureaus ...) kunnen een belangrijke rol spelen in het leven van gezinnen, maar enkel op voorwaarde dat ze van goede kwaliteit zijn.

Basisvoorzieningen van goede kwaliteit: proactief werken aan toegankelijkheid (7 B's), een wederkerig partnerschap tussen opvang/school en gezinnen, een sterk pedagogisch project, inzetten op educare-benadering, warme en inclusieve transitiemomenten van thuis naar opvang of van de ene naar de andere basisvoorziening.

Integrale aanpak: van versnipperde dienstverlening naar meer afgestemde samenwerking vanuit het belang van kinderen en gezinnen, van focus op één levensdomein naar een integrale ondersteuning op meerdere levensdomeinen.

Bijdragen aan een **geïntegreerd en coherent lokaal gezinsbeleid.**

Aan de slag

1. Formuleer samen jullie **missie**.

2. Nu gaan we een stap verder: 'Als jullie deze missie willen realiseren over 4 jaar, welke **doelstellingen** (3 à 5) schuiven jullie naar voor?'

   Brainstorm eerst over de verschillende doelstellingen die jullie naar voor schuiven om de missie te realiseren. Mocht 4 jaar een te lange periode zijn, kan je de periode ook opdelen. Bv. waar willen jullie binnen **twee** jaar staan? En werk zo verder.

   Tip: Beschrijf maximaal 5 doelstellingen om het haalbaar te houden. Schrijf wervend en zoek naar een formulering die partners in beweging kan brengen. Een goede manier is een omschrijving in termen van verwachtingen en/of gewenste resultaten.

3. Beschrijf per doelstelling welke **acties/stappen** jullie daarvoor zullen ondernemen via volgend stappenplan.
   - Dit kan via de oefening van de planmethode (andere voorstellen zijn even welkom).
   - Met de planmethode kan je op een gestructureerde manier de acties plannen. Een flap, stiften en post-its zijn het enige wat je nodig hebt. Vooraf geef je de flap alvast wat structuur met in de linkerkolom de verschillende doelstellingen. Onder elke doelstelling laat je witruimte om verschillende acties te kunnen oplijsten. Rechts schrijf je per doelstelling en eventueel zelfs per actie het gewenste resultaat. Elke actie komt op een aparte post-it, daarna kleef je ze in een logische volgorde in de witruimte van de linkerkolom. Welke acties volgen elkaar op? Het schuifwerk kan beginnen, zo denkt de groep na over de verschillende stappen die nodig zijn om een bepaalde doelstelling te bereiken. Nadien bepaalt de groep wie voor welke actie verantwoordelijk is. Samen verduidelijken jullie de rol die deze persoon kan opnemen. Op de flap maken jullie nu ook een tijdslijn: wanneer wil de groep welk resultaat bereiken? Maak zeker ook afspraken over wie alles opvolgt.

4. Bespreek en vul samen de volgende **kolommen en rijen van het actieplan** in.

5. Extra **aandachtspunten**:
   - Zijn de doelstellingen en acties die jullie naar voor schuiven ook duidelijk afgestemd met jullie schepen / jullie lokaal bestuur / andere politiek verantwoordelijken?
   - Duurzaamheid: zorg ervoor dat de acties duurzaam zijn, doordat ze verder bouwen (versterken, vernieuwen) op wat er al is. Nieuwe acties zijn natuurlijk oké, maar zorg dat ze een duurzaam antwoord vormen op de uitdaging(en).
   - Sluiten de gekozen doelstellingen ook aan bij andere acties uit jullie meerjarenplan/ bestuursakkoord?
   - Is er zicht op eventuele financiële ruimte om de vooropgestelde acties te realiseren? Kan de begrotingsbespreking hiervoor aangewend worden?
   - Zijn de organisaties/medewerkers betrokken die in de uitvoering van de acties belangrijk zijn? Ga hierover zeker in gesprek. Waarom? Je wil uiteindelijk dat elke partner zijn

steentje kan bijdragen aan de aanpak van de gemeenschappelijke doelstellingen. Daarvoor creëer je het best een sterk draagvlak. Als je de doelstellingen niet samen maakt en niet voldoende aftoetst, bestaat het risico dat organisaties minder betrokkenheid zullen tonen.

- Denk ook samen na over met wie je wil samenwerken. Wie kan de praktijk in beweging brengen? Wie heeft volgens jullie het mandaat, het profiel, de kennis … om aan te sluiten?

Sjabloon actieplan

Doelen	Acties	Doelgroep	Verantwoordelijke en partners		Middelen	Gerelateerde activiteiten	Timing	Verwachte output/ resultaten	Risico's
Welke doelen (max. 5) stel je i.f.v. van de missie?	Welke acties zal je opzetten om voorgestelde doelen te bereiken? *(gebruik meerdere rijen per doel – één rij per activiteit)*	Wie is de doelgroep? Kinderen, ouders, begeleiders, professionals ...	Wie is verantwoordelijk voor de uitvoering?	Welke partner schakel je in om deze actie succesvol uit te voeren? Wat is de specifieke opdracht?	Welke competenties middelen (in tijd, financieel ...), andere hulpbronnen (expertise, mandaat ...) heb je nodig om de acties te realiseren?	Welke andere activiteiten, projecten, reguliere werking ... hangen samen met de actie? Hoe sluit het aan bij acties die jullie nu al doen?	Wat is de begin- en einddatum voor de acties?	Wat is de verwachte output? Wat is de beoogde verandering/ de impact op korte en lange termijn en voor wie? Hoe zal je dat in kaart brengen/meten?	Wat zijn risico's? Hoe zal je omgaan met deze risico's?

Doelstelling 1:
Welke doelen (max. 5) stel je in functie van jullie missie? Gebruik één fiche per doel.

Acties Welke acties willen jullie opzetten om de vooropgestelde doelen te bereiken? *(gebruik één rij per activiteit)*	**Doelgroep** Wie is de doelgroep? Kinderen, ouders, begeleiders, professionals ...	**Verantwoordelijke** Wie is verantwoordelijk voor de uitvoering?	**Partners betrokken bij uitvoering** Welke partner schakel je in om deze actie succesvol uit te voeren? Wat is de specifieke opdracht?	**Timing** Wat is de begin- en einddatum van de acties?

Middelen
Welke competenties, middelen (in tijd, financieel ...), andere hulpbronnen (expertise, mandaat ...) heb je nodig om de acties te realiseren?

Gerelateerde activiteiten
Welke andere activiteiten, projecten, reguliere werking ... hangen samen met de actie? Hoe sluit het aan bij acties die jullie nu al doen?

Verwachte output/resultaten
Wat is de verwachte output? Wat is de beoogde verandering/de impact op korte en lange termijn en voor wie? Hoe zal je dat in kaart brengen/meten?

Risico's
Wat zijn mogelijke risico's? Hoe zal je omgaan met deze risico's?

Bouwen aan lokale partnerschappen

Stilstaan bij het waarom ...

Waarom werken jullie samen aan een geïntegreerd gezinsbeleid?

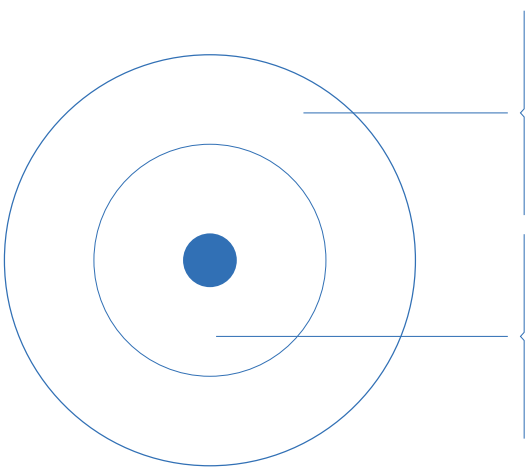
- Voor kinderen
- Voor ouders
- Voor partners

Waarom is jullie organisatie hierin een cruciale schakel?

Jullie partnerschappen

Wie behoort tot jullie kernpartners en waarom? Wie staat wat verder van jullie?

Duid eerst de huidige situatie aan. Daarna kan je met pijltjes aangeven wie je graag dichter bij jou wil hebben. En wie mis je eventueel?

Waarom wil je met deze partners wamenwerken?

Informeren over ons aanbod	Andere partners hun aanbod leren kennen	Infrasctructuur delen	Samen acties op poten zetten
Komen tot gezamelijke visie	Expertise delen naar aanpak en werking (bv. over toegankelijk werken)	Gezamelijk signalen doorgeven	Nieuwe partners leren kennen
Andere?			

Hoe wil je met deze partners samenwerken?

1 op 1	In groep

Bij ons	Bij hen

Verder op bestaand elan	Krijgt nu prioriteit	Even on hold/iets voor later

De afgelegde weg

Start het evaluatiegesprek met de vraag naar kernpunten uit de missie en visie. Laat dit noteren op een flap. Nadien vraag je om de afgelegde weg te tekenen, met belangrijke mijlpalen.

Stel nadien vragen:

- Hoe kijken jullie naar de afgelegde weg?
- Wat waren sterktes?
- Wat waren valkuilen?
- Welke obstakels of uitdagingen moesten jullie overwinnen? Hoe heb je getracht dat te doen?
- Wat zijn jullie belangrijkste lessons learned?

Most significant change

Wat is het?

Kwalitatieve, participatieve monitoring- en evaluatiemethode.

Het is gebaseerd op verhalen over betekenisvolle veranderingen omdat ...

- *verhalen kunnen omgaan met complexiteit en context.*
- *mensen verhalen onthouden.*
- *verhalen bouwen ook een reflectiemoment is.*
- *verhalen bouwen is ook een reflectiemoment.*

Het gaat niet alleen om evaluatie, maar ook om ontwikkeling, met de nadruk op leren.

Het doel is sociale verandering.

Voorbereidende vragen

Wat zijn in jullie beleving belangrijke **veranderingen** die zich de voorbije jaren, sinds de start van het project, voorgedaan hebben in jullie werk? Waarom is deze verandering zo belangrijk?

Kunnen jullie beschrijven hoe de situatie was in de periode **vóór deze verandering**?

Welke **hefbomen** hebben mee voor die verandering gezorgd? Kunnen jullie beschrijven wat er precies gebeurde waardoor de verandering plaatsvond?

Wat was jouw rol/de rol van jouw organisatie?

Waren er **hindernissen/obstakels** om tot verandering te komen? Welke? Hoe zijn jullie ermee omgegaan?

Kunnen jullie beschrijven hoe de **situatie nu** is?

Als jullie een **titel** zouden geven aan jullie verhaal, wat zou die titel dan zijn?

Denk tijdens het beantwoorden van de vragen aan de veranderingen op het niveau van:
1) kinderen, 2) ouders, 3) jezelf/team/organisatie, 4) de samenwerking tussen de organisaties?

Praktijkverhalen over geïntegreerd samenwerken

Praktijkverhaal 1

Luister naar de podcast!

De Kracht van Opgroeien – Geïntegreerde Samenwerking

Het is als met een fiets: als alle radars en tandwielen van (welzijns)diensten en organisaties goed in elkaar steken, dan kan het gezin zelf goed sturen. Niet evident, in een soms wel versnipperd welzijnslandschap, vertellen Sofie Geens (Mechelen) en Sofie Coppers (Kordia). De uitdaging: elkaar goed leren kennen, op elkaar inspelen én breed kijken. En dit vraagt tijd, zowel formeel als informeel (bijvoorbeeld samen eten tijdens een vergadering, samen een praktijkbezoek brengen ...).

Praktijkverhaal 2

"Veranderingen houden me scherp!"

SOFIE COPPERS, KORDIA

Sofie Coppers is coördinator van het Huis van het Kind Kordia. Voor het Trampoline-project zet ze elke dag stapjes naar meer geïntegreerd samenwerken tussen verschillende partners, en over de grenzen heen.

"Het krachtiger maken van een Huis van het Kind vertrekt vanuit een sterk geloof in **preventie**. Wat je investeert in basisvoorzieningen voor de jongste doelgroep, heeft de volgende jaren groot effect. Wij creëren een aanbod voor gezinnen met kinderen van alle leeftijden. Dat lukt niet alleen als organisatie, daarvoor heb je partners nodig!

Samen een gedeeld verhaal creëren is een grote uitdaging. Om het grote tekort aan kinderopvang in deze regio aan te pakken, haalde ik **minder evidente partners** over de streep om mee te denken. Het agentschap Integratie en Inburgering en Ligo zien dat mensen niet aan het inburgeringstraject of Nederlandse lessen beginnen, omdat ze geen opvang vinden. Ook de VDAB merkt dat het gebrek aan kinderopvang een rem is voor mensen die een job zoeken. Dat ik mijn steentje bijdraag om hun bewustzijn daarover te vergroten, geeft me energie.

Ik ben een doorzetter en ik ben blij met kleine stapjes. Tien extra opvangplaatsen kunnen al een **immens verschil** betekenen voor de gezinnen en kinderen in kwestie. Taal, werk, onderwijskansen ... goede kinderopvang is een belangrijke schakel om op al die terreinen verandering op gang te brengen. Medewerkers in het 'Mama leert'-project (*waar ouders Nederlands oefenen en kennismaken met kinderopvang, dit met hun kind in nauwe nabijheid n.v.d.r.*) vertellen dat het weken, soms maanden duurt voor mama's hun kind van schoot laten gaan, maar met veel tijd en een-op-eenondersteuning krijgen ze toch vertrouwen in de kinderopvang. Daar word ik zo blij van!

Dit jaar (2024) openen we **twee fysieke Huizen van het Kind**, in Oud-Turnhout en in Turnhout. Het zet ons aan om te brainstormen over manieren om de gezinnen in onze gemeente te ondersteunen. En tegelijk is er een groeiend besef dat **problematieken niet stoppen aan gemeentegrenzen**. Gezinnen maken vaak gebruik van voorzieningen twee, drie gemeentes verder. Zeker in kleine dorpen heb je elkaar nodig om dat vangnet voor gezinnen dicht genoeg te maken. Daar gooi ik al mijn overtuigingskracht in de strijd. Ik geloof heel erg dat je meer kwaliteit krijgt door de handen in elkaar te slaan.

In Turnhout wordt het **peuterspeelpunt** georganiseerd in de wachtruimte van het consultatiebureau. Dat biedt veel kansen: er komt een mix van heel diverse gezinnen die de werking van het Huis van het Kind leren kennen. We proberen hen nadien verder toe te leiden naar het aanbod voor oudere kinderen: ze komen dan bijvoorbeeld terug om een spel te ontlenen in de spelotheek of kunnen hulp vragen bij de inschrijving van hun kind in de secundaire school.

Mijn grote droom is **cultuursensitief denken en werken evident** maken. In het Lokaal Loket Kinderopvang doen we er alles aan om te vermijden dat mensen die de weg niet kennen, uit de boot vallen. Toch zie ik dat de wachtlijst bevolkt blijft door gezinnen met een migratieachtergrond. Meer nog, ik merk soms dat sommige medewerkers vooroordelen hebben als er een kind met een 'vreemde' naam in de opvang komt. Dat is zo oneerlijk! Bij de peuterspeelpunten in Turnhout merken we dat medewerkers met een migratieachtergrond een positief effect hebben op het vertrouwen dat gezinnen hebben in het team.

Er verschuift en verandert zoveel in het landschap! Dat houdt mij scherp en alert. Elk kind, elk gezin is anders en dat vraagt **maatwerk en samenwerking**. Het is fijn dat ik daar elke dag mee kan aan bouwen."

Praktijkverhaal 3

"Het is logisch om de handen in elkaar te slaan."

ANAÏS MASURE, BOOM

Anaïs Masure, stafmedewerker Sociaal Beleid, over de verschillende vormen van geïntegreerd werken in Boom.

"Er is het **lokaal netwerk kinderarmoede.** Enkele keren per jaar zitten organisaties samen rond de tafel, denk maar aan kinderopvang, scholen en consultatiebureaus. Dan informeren ze elkaar en brainstormen ze samen over nieuwe acties. Informatie uitwisselen is uiterst waardevol, maar elkaar informeel leren kennen, is even belangrijk. Want nu iedereen elkaar kent, kunnen we veel makkelijker gezinnen naar de juiste dienstverlening toeleiden.

In de **ruilwinkel Boempetat!** krijgen gezinnen op een laagdrempelige manier materiële hulp. Er is ook aandacht voor immateriële hulp, want de medewerkers hebben voelsprieten en werken heel sensitief. Opvoedkundige vragen, het groeipakket, een plaatsje in de kinderopvang of de nieuwe inschrijvingsprocedure voor de kleuterschool: in Boempetat! wordt er tijd gemaakt om samen stil te staan bij de opvoeding van kinderen.

Boom is ook een partner in het Vlaamse **Miriam-project** dat alleenstaande mama's ondersteunt. De begeleiding gaat over alle levensdomeinen en gebeurt zowel individueel als in groep. Het fijne is dat de groepsbegeleiding op dezelfde plek plaatsvindt als de Speelbabbels, de spel- en ontmoetingsplaats voor kinderen en ouders. Een mooi voorbeeld van bruggen slaan tussen het aanbod."

Meer weten over geïntegreerd samenwerken?

Artikels in Kindertijd

Artikel 'Op zoek naar de kern van geïntegreerd werken" de *Kindertijd* Trampoline-special.
Op de VBJK-webpagina over KOALA vind je boeiende *Kindertijd*-artikels (bijvoorbeeld *Kindertijd 2*).

Documenten en rapporten

Over geïntegreerd werken:

- Lees meer over het INTESYS-project.
  - » De toolbox biedt een kader, maar ook inspirerende tools.

  - » Vanuit INTESYS werd ook een toolbox voor lokale besturen ontwikkeld:

Over impactgericht werken:

- » een rapport dat VBJK ontwikkelde om stil te staan bij het evalueren van gezinsondersteunende projecten vanuit samenwerking

- Boeiende documenten van andere partners over impactgericht werken:

Video

Een video over KOALA:

Podcast

Podcast over Geïntegreerd samenwerken vanuit het Trampoline-project.

In deze podcast hoor je Sofie Coppers (programmacoördinator Huis van het Kind KORDIA) en Sofie Geens (flankerend onderwijsbeleid Stad Mechelen) over hoe we voor kinderen van 0 tot 6 jaar het verschil kunnen maken door geïntegreerd samen te werken. *Het is als met een fiets: als alle radars en tandwielen van (welzijns)diensten en organisaties goed in elkaar steken, dan kan het gezin zelf goed sturen*. Niet evident in een versnipperd welzijnslandschap. De uitdaging: elkaar goed leren kennen, op elkaar inspelen én breed kijken.

Podcasts ontwikkeld door EXPOO over de Huizen van het Kind:

Boeken

'*Huis van het Kind In-Zicht*'

In dit boek lees je achtergrond vanuit drie werkingsprincipes (geïntegreerd, inclusief en participatief werken). Je krijgt ook praktische inspiratie over hoe je een Huis van het Kind of een ander samenwerkingsverband kan opbouwen. Dit wordt opgedeeld naar vier fasen en biedt ook concrete reflectie-instrumenten.

Websites

een webpagina van Opgroeien met boeiende informatie over geïntegreerd werken

een webpagina van Opgroeien met boeiende informatie over impactgericht werken en evalueren en monitoren

informatie over KOALA. Je vindt er linken naar de kadertekst en de KOALA-video

VBJK bundelde informatie over verschillende projecten op hun website:
Over de Huizen van het Kind:

Over geïntegreerd werken: